

מחקר ייעוץ • أبحاث واستشارة • Research & Consulting

פרוייקט מיגור אלימות במג'ד אל כרום مَجْد الكُروم

דוח מסכם: תוכנית יישובית למיגור תופעת האלימות

מוגש למועצה המקומית מג'ד אל כרום مَجْد الكُروم

על ידי

חברת נאס - ناس לייעוץ ומחקר חברתי וכלכלי בע"מ
איימן סייף | ד"ר נסרין חדאד חאג' יחיא | אביבית חי

צוות המחקר: חסן סרחאן, ד"ר נסרין חדאד חאג' יחיא, יסמין תמוז ואביבית חי

ינואר 2022

3	תקציר
8	הקדמה
10	א. מתודולוגיה
11	ב. מגיד אל כרום: רקע
14	ג. מיפוי יישובי - עוגנים חיוביים ונקודות חמות
24	ד. המלצות לפעולה - מניעת אלימות וטיפול בנקודות חמות
33	נספח א' - רשימת המרואיינים

המועצה מקומית מג'ד אל כרום مَجْد الكُروم, החליטה בשנת 2020 להניע מהלך אקטיבי של טיפול בבעיית האלימות הגואה ביישוב, אלימות שהפכה למגיפה של ממש בקרב החברה הערבית בישראל. לשם כך, שכרה המועצה את שירותיה של חברת **נאס - נאסי ליעוץ ומחקר חברתי וכלכלי בע"מ** לבניית תכנית אב למיגור האלימות ביישוב. מסמך מסכם זה כולל את תוצאות האבחון והמיפוי למצב הקיים, כמו גם המלצות לפעולה בטווח הקצר ובטווח הארוך.

יזמה זו של המועצה המקומית מג'ד אל כרום, אשר מטרתה להניע מהלך רחב ושורשי לטיפול בבעיית האלימות, היא אבן דרך חשובה במאבק באלימות ומתאפשרת בעקבות ההחלטה האמיצה שקיבלה על עצמה המועצה המקומית בהנהגת העומד בראשה, סלים סליבי. בהנעת מהלך אסטרטגי זה מעבירה המועצה מסר חשוב לתושבי היישוב באשר לאחריות שהיא לוקחת על איכות החיים של תושביה, ומהווה חלוצה מבין היישובים הערביים במדינה כולה, אשר בתקווה, תסחוף אחריה יישובים נוספים.

במהלך החודשים מרץ עד יולי 2021 נערכו ראיונות עם בעלי תפקידים, אנשי מקצוע ופעילים ממג'ד אל כרום, במטרה משולשת:
 א. לאבחן את התוכניות והמוסדות אשר יכולים להיות משמעותיים במניעה ומיגור האלימות ביישוב ("מוסדות עוגן").
 ב. להבין לעומק את היקף תופעת האלימות ואת הגורמים שמחוללים אותה ותורמים לה ("נקודות חמות").
 ג. להציע המלצות לפעולה לטווח קצר ולטווח בינוני-ארוך, בהתבסס על המאפיינים הייחודיים של היישוב.

מהמיפוי עולה כי בעיית האלימות במג'ד אל כרום הינה חמורה ונרחבת. על אף שאינה ייחודית ליישוב זה אלא נפוצה בכלל יישובי החברה הערבית, יש לה מספר מאפיינים ייחודיים למג'ד אל כרום. במקביל עלה כי זהו יישוב בעל אופי ייחודי וקהילתי, יישוב שיש לו חוזקות משמעותיות וקיימים ובו פעילויות וגופים רבים אשר יכולים להוות תשתית למיגור ומניעת אלימות.

א. איבחון מוסדות עוגן

1. פנאי, קהילה ומעורבות חברתית

- 📍
מפלגות פוליטיות חזקות - המציעות פעילויות ותכנים חיוביים ומעצימים לילדים ובני נוער.
- 📍
תרבות של אזרחות פעילה - היישוב מתאפיין באזרחות פעילה של תושביו, מודעות ואכפתיות ממה שקורה במרחב הציבורי ובנכונות לקחת חלק בפעילות למען הכלל.
- 📍
הוועדה העממית - קול משמעותי ביישוב ומהווה עוגן חיובי כי רוב תושבי היישוב מיוצגים בה ויש לה אג'נדה ברורה והיסטוריה של מניעת אלימות.
- 📍
ספורט ומוזיקה - הספורט ולימודי המוזיקה מפותחים מאד ומעסיקים משתתפים מילדות עד בגרות במסגרות מסודרות ותוך חשיפה למודלים חיוביים לחיקוי.

- 📍 **תרבות, תוכניות חינוך בלתי פורמלי וארגוני חברה אזרחית** - תושבים רבים בישוב עוסקים באומנות ומוסיקה, ופועלים בו ארגוני חברה אזרחית המציעים מסגרות לילדים ובני נוער בשעות אחר הצהריים.
- 📍 **דפי פייסבוק פעילים** - קיימות שלוש קבוצות של הישוב המהוות פלטפורמה להעברת מידע לתושבים.
- 📍 **אנשי דת** - בישוב מספר מנהיגים דתיים בעלי מעמד והשפעה.

2. תוכניות ומוסדות יישוביים ואזוריים

- 📍 **תוכניות רווחה** - מחלקת הרווחה במועצה היא מחלקה משמעותית שמפעילה מספר תוכניות המתמודדות עם נושא האלימות באופן ישיר ועקיף.
- 📍 **מתנ"ס ומרכז צעירים** - שני מוסדות המציעים לתושבים מהגיל הרך ועד גיל 35 מגוון רחב של פעילויות העשרה ומהווים מקום פיזי בטוח.
- 📍 **עיר ללא אלימות** - תוכנית לביטחון קהילתי אשר מיושמת בישוב באופן חלקי.
- 📍 **מרכז פסג"ה** - מרכז לפיתוח סגלי הוראה במערכת החינוך המשרת מורים ומחנכים מכל האזור.
- 📍 **מרכז ריאן (אלפנאר)** - מטה אזור צפון וסניף של הרשת הארצית הפועלת לקידום החברה הערבית בשוק התעסוקה.
- 📍 **אשכול בית הכרם** - מגד אל כרם שייך לאשכול רשויות בית הכרם, שיש לו פוטנציאל להנגיש ידע, תוכניות ותקציבים לטיפול בתחום האלימות באופן ישיר ובאופן עקיף.
- 📍 בנוסף לכל אלו, קיימת בישוב **תחנת משטרה**. מערכת היחסים בין התושבים לתחנת המשטרה היא כיום רעועה מאד, ורבים מהם מבטאים רגשות חזקים של תסכול וייאוש, כמו גם חוסר אמון בעבודת המשטרה ובכוונותיה ואף עוינות גלויה כלפיה. עם זאת, המשטרה היא גורם מפתח במיגור ומניעת אלימות מעצם סמכותה כגורם אכיפת חוק לטיפול בבעיות אלימות ופשיעה וכן בשל נכונותה לשתף את הקהילה בעשייתה.

ב. איבחון "נקודות חמות": להלן איבחון הנושאים והגורמים לאלימות

1. השכלה, תעסוקה ורווחה

- 📍 **מחסור בתעסוקה איכותית באזור** - המביא לאבטלה, חוסר מעש ועוני, אשר בתורם מובילים לנטילת הלוואות מהשוק האפור, ואף להצטרפות לכנופיות פשע ואלימות.
- 📍 **עוני** - מחסור באפשרויות תעסוקה מביא משפחות לעוני ובעקבות כך לנטילת הלוואות מהשוק האפור וחיפוש אחר מקורות הכנסה קלים ומידיים.
- 📍 **הגירה לתוך הישוב של אוכלוסיות מוחלשות** - יוצרת עומס על גורמי הרווחה.

2. תשתיות ושירות לתושב

- 📍 **מחלקת חינוך חלשה** - הסובלת ממחסור בכוח אדם.
- 📍 **חוסר התפקוד של המשטרה, חוסר אמון של התושבים בה** - תופעה רחבה, עמוקה והיסטורית בחברה הערבית. חוסר האמון אל מול חוסר האפקטיביות של המשטרה גברו בעקבות פתיחת תחנת משטרה בישוב.

- ⊙ **תשתיות פיזיות ירודות ומוזנחות** - למשל בחינוך, ספורט, רווחה, כבישים, מדרכות, שטחים ציבוריים.
- ⊙ **מחסור בקרקעות** - קיים מחסור קשה של קרקעות ופתרונות דיור, שגורם לסכסוכים בין ובתוך משפחות.
- ⊙ **העדר אכיפה עירונית** - קיים מחסור חמור בחוקי עזר עירוניים ובאכיפה.

3. אתרים פיזיים

- ⊙ **אזור קריית החינוך** - אזור מוזנח שמהווה כר פורה להתגודדויות, אלימות ונדל"זם של צעירים.
- ⊙ **בתי קפה ובתי נרגילה** - פתוחים ללא הגבלה ומהווים מוקד לישיבה של חברות עד השעות הקטנות של הלילה, מלווה לעיתים בצריכת אלכוהול וסמים, תוך הפרעה לסביבה.

4. ילדים, בני נוער וצעירים

- ⊙ **מערכת חינוך (פורמלית ובלתי פורמלית) חלשה** - עומס רב על אנשי החינוך, מחסור בתשתיות פיזיות.
- ⊙ **מחסור במודלים חיוביים לחיקוי** - את מקומם תופסים הצעירים מעולם הפשע.
- ⊙ **צעירים חסרי מעש** - צעירים רבים לא נמצאים במסגרות השכלה או תעסוקה ומתגלגלים כך לפשע ואלימות.
- ⊙ **שחיקה בסמכות ההורית והיעדר כלים ותוכניות להורים** - כחלק ממגמה המורגשת בכלל החברה הערבית בישראל, קיימת שחיקה בסמכות ההורים והמשפחה ופערים גדולים בין הורים לילדיהם.
- ⊙ **שימוש גובר בסמים** - ביישוב יש הרבה שימוש בסמים קלים וקשים, סחר בסמים והתדרדרות לפשיעה בשל כך.

כל התנאים הללו מייצרים ייאוש, העדר אופק להתפתחות, תסכול, תחושת מסוגלות עצמית נמוכה אצל תושבי היישוב ומכאן נובעת תחושה של "אין מה להפסיד" אשר מעודדת צעירים לבחור בדרך של אלימות ופשעה.

ג. המלצות לפעולה

הטיפול בבעיית האלימות דורש התערבות הוליסטית, ועמוקה לטווח הארוך, בהשקעה של משאבי זמן, כסף ותשתיות רבים. בגלל הקושי של הרשות המקומית לבצע מספר רב של פעולות יחד, הדוח כולל המלצות לפעולה לטווח הקצר (הטווח שבין שבועות לחודשים בודדים) ולטווח הבינוני והרחוק.

1. המלצות לפעולה - מניעה והתמודדות עם תופעת האלימות בטווח הקצר

הקמת פורום שולחן עגול רשותי לתיאום בין כלל התוכניות שפועלות ביישוב ורלוונטיות לנושא מיגור האלימות: חסר תיאום בין התוכניות, שמירה על רצף גילי ותוכני, וממשקי עבודה רציפים ומובנים בין כל הגופים המעורבים. על כן מומלץ להקים שולחן עגול אשר יובל על ידי גורם מקצועי ויכלול גורמים קבועים מכל

מחלקות המועצה, הגופים והמוסדות אשר להם נגיעה לנושאים של חינוך, רווחה ומניעת אלימות. תחת השולחן תוקם קבוצת עבודה לטיפול בנושא המלחמה בסמים.

יצירת מרחב מוגן בקריית החינוך: כאמור, מרחב זה מהווה כר פורה לאלימות. על מנת לנטרל אותו, מומלץ לגדר את האזור ולנעול אותו לאחר שעות הפעילות ולפנות מכוניות וגרוטאות שנמצאות בו ובסביבתו.

עידוד ומיסוד פעילויות ספורט והרחבת פעילות מרכז הצעירים: מומלץ להקים מחלקת ספורט במועצה, אשר תרכז את הנושא ותרחיב את פעילות הגופים ביישוב שעוסקים בכך על ידי גיוס כסף באמצעות מכרזים וקולות קוראים ממשלתיים, השקעה בתשתיות פיזיות ובכוח אדם. מומלץ להרחיב את פעילות מרכז הצעירים.

הקמת שולחן עגול בנושא תעסוקה: מומלץ להקים שולחן עגול נפרד בנושא תעסוקה אשר יאגד תחתיו את בעלי התפקידים הרלוונטיים מהמועצה לצד נציגי האשכול, אורט בראודה, אזור תעשייה ברלב, מגזר שלישי והמגזר הפרטי. במסגרת השולחן ייבחנו תוכניות נוספות שמציעים משרד העבודה וגופים נוספים בתחומי ההכנה וליווי לעבודה (כגון [תוכנית אפיקים](#), הנגשת השירותים של תוכנית מעוף; חיזוק מחלקת רישוי עסקים וביסוסה כדי לעודד הקמת עסקים ולתת תמיכה לבעליהם; חיזוק הקשר עם מכללת אורט בראודה ולבחון אילו תוכניות ניתן לקדם יחד בטווח המיידי).

זיהוי הזדמנויות אזוריות בתחום החינוך, ההשכלה והתעסוקה: מומלץ למנות גורם אחראי מטעם המועצה אשר יפעל לאיסוף מידע לגבי היצע של תוכניות ושירותים הפועלים באזור (כגון שיתוף פעולה עם מרכז ריאן ועם תוכנית מעוף לעסקים קטנים, קידום תוכניות שנת מעבר והנגשת השכלה גבוהה).

סיירת הורים: כדי למנוע שוטטות, התגודדות והתנהגויות מסוכנות ואלימות של בני נוער, וכדי להתמודד עם הפערים בין הורים לבני נוער לילדיהם, מומלץ להקים "סיירת הורים קהילתית", מודל התנדבותי שפועל על בסיס קבוע בישובים רבים ברחבי הארץ בגיבוי הרשות למאבק באלימות, בסמים ובאלכוהול. זוהי קבוצת הורים מתנדבים מהיישוב המסתובבת באופן התנדבותי במרכזי בילוי נוער בלילות, במהלך סופי שבוע ובזמן חופשות בית הספר. המודל זה מאפשר להורים המתנדבים להוות אוזן קשבת עבור ילדיהם באזורי הבילוי וההתגודדות שלהם ובעצם נוכחותם עשויים להוות גורם מונע אלימות, מכיל ומרגיע.

2. מניעה וטיפול - המלצות לפעולות בטווח הבינוני והארוך

סנכרון וייעול עבודת המועצה, ומינוי אחראים למיצוי משאבי מדינה: מומלץ לייצר מנגנוני סנכרון בין המחלקות אשר יגדירו באופן ברור את הממשקים ונהלי העבודה ביניהן; מומלץ למנות גורם בתוך המועצה אשר יהיה אחראי לתכלול את תקציבי החינוך הבלתי פורמלי; מומלץ להקצות כוח אדם ולהגדיר תוכניות עבודה ויעדים

למיצוי מלא יותר של כספים הקיימים בממשלה; מומלץ לבחון הובלה של מהלך משותף עם רשויות מקומיות נוספות של "לובינג" מול משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ומשרד החינוך לביטול המאצינג שהמועצה נדרשת לשלם כדי להפעיל תוכניות.

רתימת שותפים, פיתוח הון אנושי ויכולות מקצועיות: על מנת להגביר את הנראות הציבורית של פעולות המועצה למאבק באלימות, להגיע לתושבים רבים ככל האפשר ולקבל לגיטימיות מקשת רחבה של תושבים, מומלץ למסד תהליכי שיתוף ציבור; מומלץ לחזק ולמסד את עבודת הועדה העממית והארגונים המקומיים; מומלץ לקדם ליווי מקצועי למנהלי התוכניות ביישוב ולהשקיע בפיתוח והשבחת הון אנושי במועצה המקומית. בנוסף מומלץ למנות באופן מיידי מנהל יחידת חירום ובטחון יישובי (ידוע על פי רוב בשם קצין בטחון - קב"ט).

חיזוק וקידום תוכניות חינוך ורווחה ביישוב: מומלץ לפעול להרחבת התוכנית עיר ללא אלימות; מומלץ להכניס צוער ייעודי למחלקת הרווחה; מומלץ לבצע בחינה של תוכניות הרווחה הקיימות ביישוב ותוכניות נוספות והתאמתן לצרכי היישוב, מומלץ לפעול להקמת מרכזי רווחה.

חיזוק תשתיות ביישוב: מומלץ להבטיח התקנת חוקי עזר והקמת מנגנוני אכיפה; מומלץ להשקיע בפיתוח פתרונות יצירתיים לגבי מבנים לחינוך הפורמלי והבלתי פורמלי; יש לבחון הקמה של בתי ספר נוספים על מנת להקטין את המוסדות הקיימים ולהגדיל את היחס של אנשי צוות לתלמידים; מומלץ לקדם הקמת חניון משאיות מסודר ולהסדיר את נושא חניית הרכבים הפרטיים. בנושא מצוקת האשראי, מומלץ לפעול לפתיחת סניף של בנק נוסף.

חיזוק קשרים עם גורמים חיצוניים: מומלץ להדק את הקשרים ולבנות שיתופי פעולה נוספים בין אשכול בית הכרם לבין המועצה; על אף התחושות הקשות ביישוב, קיים צורך להדק את שיתוף הפעולה של המועצה עם המשטרה, לצאת בצעדים בוני אמון בין המשטרה לקהילה, להקים ולתחזק פרויקטים משותפים ולדרוש את גיבוי המשטרה לצורך קידום והוצאה לפועל של פעולות המועצה.

פיתוח אסטרטגיה, מעקב ומדידה: מומלץ להשקיע באיסוף נתונים ומעקב תקופתי אחר מצב האלימות ביישוב.

במסגרת מרכז של המועצה מקומית מגיד אל כרום **مَجْد الكُروم**, הוגשה באוגוסט 2020 הצעה על ידי חברת **נאס - נאסי לייעוץ ומחקר חברתי וכלכלי בע"מ** לבניית תכנית אב למיגור האלימות בישוב. מסמך מסכם זה כולל את תמצית תוצאות האבחון והמיפוי למצב הקיים, כמו גם המלצות לפעולה בטווח הקצר ובטווח הארוך.

יזמה זו של המועצה המקומית מגיד אל כרום, אשר מטרתה להניע מהלך רחב ושורשי לטיפול בבעיית האלימות, היא אבן דרך חשובה במאבק באלימות ומתאפשרת בעקבות ההחלטה האמיצה שקיבלה על עצמה המועצה המקומית בהנהגת העומד בראשה, סלים סליבי. בהנעת מהלך אסטרטגי זה מעבירה המועצה מסר חשוב לתושבי הישוב באשר לאחריות שהיא לוקחת על חיי תושביה, ומהווה חלוצה מבין הישובים הערביים במדינה כולה, אשר בתקווה, תסחוף אחריה יישובים נוספים.

האלימות הפכה בשנים האחרונות למגיפה בחברה הערבית בישראל, ואין יישוב שלא נפגע ממנה במידה זו או אחרת. מנתוני מרכז המחקר והמידע של הכנסת עולה כי בעוד האוכלוסייה הערבית מהווה כ-21% מאוכלוסיית מדינת ישראל, בשנת 2019 61% מהעצורים, 41% מהחשודים בתיקים ו-43% מהנאשמים היו "לא-יהודים", נתונים אלו מצביעים כמובן על ייצוג-יתר משמעותי של המיעוט הערבי בתחום האלימות והפשעה.² במדדים אלו, וגם במדדים נוספים כמו תיקי אלימות בתוך המשפחה, תיקי הצתות ועבירות נשק, חלה עלייה משמעותית בקרב האוכלוסייה הערבית בין 2015 ל-2019, המייצגת מגמה מובהקת של עלייה באלימות. ביישובים ערביים רבים, אירועי אלימות בנשק קר וחם, ואף ורצח בלב אזורי מגורים הפכו לדבר שבשגרה, לצד אירועי אלימות חמורים פחות, אשר גם הם משפיעים באופן ישיר על השגרה ואיכות החיים של האוכלוסייה הערבית כולה. בעוד בחברה היהודית נצפתה ירידה במקרי הרצח מתחילת שנת 2021 ועד לכתיבת שורות אלו (שלהי שנת 2021) ביחס לתקופה המקבילה אשתקד, בחברה הערבית חלה עלייה ובפעם הראשונה נרצחו מעל 100 אזרחים ערבים בשנה אחת - וזאת לצד אחוזי פיענוח פשעים נמוכים משמעותית במקרים של קורבנות ערבים לעומת קורבנות יהודיים.³

בחודשים האחרונים, בעקבות ריבוי מקרי הרצח והאלימות לצד הפגנות והצהרות פומביות רבות של אזרחים, מנהיגים וחברי כנסת ערבים, מעורר נושא האלימות בחברה הערבית עניין רב גם בערוצי התקשורת העברית הפופולריים בישראל והוא נמצא בכותרות על בסיס יומיומי. ראש הממשלה ושרים בכירים, ביניהם השר לביטחון פנים, מתייחסים לנושא תדיר, והצעות והחלטות שונות שמטרתן להילחם בתופעה מועלות על סדר היום הציבורי והממשלתי. במרץ 2021 אומצה המלצת צוות בין-משרדי בעניין טיפול בפשיעה ובאלימות בחברה הערבית, והמאבק באלימות בחברה הערבית הוגדר כיעד לאומי. באוקטובר 2021 אישרה הממשלה את החלטה 550, תוכנית החומש לשנים 2021-2026 במסגרתה מגוון רחב של נושאים המהווים

1 על פי **אומדני הלשכה הלאומית לסטטיסטיקה**, כ-5% מהאוכלוסייה בישראל מוגדרת "אחרים" (שאינם יהודים או ערבים), ועל כן ניתן להסיק כי הרוב המכריע של ה"לא-יהודים" המוצגים בנתונים הללו הינם ערבים. בהמשך הדוח נשתמש במונח "חברה ערבית" או "אזרחים ערבים" גם במקומות בהם מסמכים רשמיים משתמשים במונח "לא יהודים".
 2 ד"ר נורית יכימוביץ כהן, **נתונים על פשיעה בחברה הערבית - עדכון**, מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 22.6.2020.
 3 יחושע בריינר, **הפער מתרחב: 22% מהרציחות בחברה הערבית פוענחו השנה, אצל היהודים - 71%**, הארץ, 8.8.21; חסן שעלאן, **100 נרצחו מתחילת השנה בחברה הערבית: "תעודת עניות למדינה"**, ynet, 2.10.21.

את סיבות השורש לתופעות האלימות והפשיעה מקבלים מענה ותקצוב רוחבי (כגון נושאי אבטלה, חוסר מעש בקרב צעירים, שיפור מערכת החינוך הערבית ועוד), ובמקביל עברה החלטה על תוכנית רב-שנתית לטיפול בפשיעה ובאלימות בחברה הערבית, שתוקצבה ב-2.5 מיליארד ₪.

על אף שתופעת האלימות הגואה נפוצה באופן רווח באוכלוסייה הערבית, יש לה גם לעיתים קרובות, שורשים מקומיים הייחודיים לכל אזור או ישוב. לכן קיימים פתרונות מקומיים שהקהילה, הרשות המקומית וכוחות מקומיים יכולים לקדם, וזהו אכן הרציונל של המסמך הנוכחי:

לגזור מתופעות האלימות והפשיעה הקיימות ביישובים הערבים חליפה מותאמת למציאות במועצה המקומית מג'ד אל כרום הכוללת אבחון הן של גורמים ותהליכים מחוללי אלימות והן של נקודות חוזקה ומוסדות עוגן ביישוב, כדי לבנות תוכנית אב יישובית למיגור תופעת האלימות. מטרה חשובה נוספת של התוכנית היא להיות התשתית למודל בר-שכפול אשר יושם ביישובים נוספים ברחבי המדינה, תוך שינויים והתאמות לכל ישוב על מאפייניו הייחודיים. זאת, מתוך הבנה כי פתרונות שיעבדו ברמה המקומית יוכלו לשמש לאחר מכן כמודלים לפעולה רחבה יותר בקרב יישובים נוספים מהחברה הערבית.

על מנת לבנות תוכנית אב שמתאימה באופן ספציפי למג'ד אל כרום, ותוכל לטפל בתופעות אלו באופן מעמיק שיוביל לשינוי משמעותי ובר קיימא, התקיים מיפוי של המצב כיום - מה הן הבעיות העיקריות ביישוב המובילות לאלימות ומחוללות אותה; אילו תוכניות וגופים פועלים לטיפול בבעיות אלו; מה הן ההצלחות ומה האתגרים העיקריים; מהם הכוחות החיוביים הקיימים בשטח אותם יש למנף ועוד. בהמשך למיפוי, דוח סיכום זה מחולק לארבעה פרקים עיקריים:

א. מתודולוגיה - פרק המפרט את האופן בו נערך המיפוי, הכלים בהם נעשה שימוש והחסמים העיקריים בהם נפגשו החוקרים.

ב. מג'ד אל כרום: רקע - פרק המספק היכרות בסיסית עם הישוב.

ג. מיפוי יישובי - פרק המפרט את המוסדות, הגורמים והאתרים שיש להם נגיעה לנושא האלימות. הפרק כולל מיפוי של "עוגנים חיוביים": המוסדות, הגופים והתוכניות הפועלים (או בעלי פוטנציאל לפעול) לטיפול בנושא האלימות; ומולם מיפוי "הנקודות החמות": האתרים והנושאים אשר בהם ומסביבם צומחת ומתגברת האלימות ביישוב.

ד. המלצות לפעולה - פרק זה כולל המלצות אופרטיביות למועצה מקומית מג'ד אל כרום באשר לפעולות שניתן ליישם - בטווח הקצר ובטווח הארוך - על מנת למנף ככל הניתן את המשאבים והיכולות שלה למיגור האלימות ביישוב. ההמלצות מחולקות לפעולות שניתן להוציא אל הפועל באופן מיידי, ופעולות ארוכות טווח.

להכנת התשתית לתוכנית אב למיגור האלימות, נערך מיפוי אשר כלל מספר אמצעים מתודולוגיים עיקריים:

1. איסוף חומרים על מגיד אל כרום ממחלקות המועצה, וממקורות חיצוניים כגון דוחות ממשלתיים, נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (הלמ"ס), חומרים עיתונאיים ועוד.

2. ראיונות עומק עם מגוון של גורמים ביישוב: בין מרץ ויולי 2021 התקיים סבב של כ-20 ראיונות עומק (את רשימת המראיינים המלאה ניתן למצוא בנספח א' למסמך זה). הראיונות כללו את ראש המועצה ובעלי תפקידים בה, פעילים חברתיים, בעלי תפקידים ומובילי דעה. הראיונות התקיימו במתודולוגיה של ראיון מובנה-למחצה, כאשר לכל מראיין נעשתה התאמה לשאלון בהתאם לתחום עיסוקו וידיעותיו.

3. שולחן עגול במועצה בחודש אוגוסט 2021, ובו נכחו, לצד נציגי חברת נאס - נאס, ראש המועצה, יועצים ונציגים ממגוון מחלקות המועצה. במפגש הוצגו תובנות הביניים המרכזיות ונידונו כיווני פעולה אפשריים, הזדמנויות וחסמים.

4. תהליך שיתוף ציבור אשר התקיים בראשית דצמבר 2021, ונועד לשמוע את קולם של התושבים, הפעילים החברתיים, אנשי החינוך ביישוב וכן הלאה, לזהות את הצרכים המרכזיים שלהם וכן למפות היכן קיים פוטנציאל לשיתופי פעולה ולרתימת הכוחות המקומיים השונים למאמץ. מיפוי הכוחות המקומיים יוכל לשמש בשלב מאוחר יותר לשיווק והסברה של התוכניות שיפותחו, לבניית לגיטימציה ציבורית למהלכי המועצה ולקבלת פידבק מתמשך על הצעדים שיבוצעו.

5. פגישה עם מפקד תחנת המשטרה מגיד אל כרום, סגן-ניצב יעקב אוחנה ועם קצינים מהתחנה, אשר התקיים בנובמבר 2021 על מנת לאסוף את תובנות נציגי המשטרה לגבי נושא האלימות ולגבי הפעילות שלהם בהקשר זה ביישוב. בפגישה נידונו מאפיינים, דגשים ואתגרים של פעילות המשטרה ביישוב ותוכניות עתידיות.

6. שולחן עגול עם נציגי משרדי ממשלה רלוונטיים מתוכנן להתקיים בינואר 2022, על מנת להציג את המועצה המקומית מגיד אל כרום אל מול משרדי הממשלה וגופי המדינה השונים ולרתום את כל השחקנים אל תוך התהליך, כולל בחינת הזדמנויות להנגשת משאבים ותוכניות ממשלתיות לצרכי היישוב. רתימה זו תאפשר לבנות מודל אשר כולם ירגישו מחויבים אליו וירצו לקדמו ולתמוך בו - ואף לשכפלו ליישובים ערבים נוספים.

ב. מג'ד אל כרום: רקע

1. היסטוריה

מג'ד אל כרום (مَجْد الكروم) היא מועצה מקומית השייכת לאשכול רשויות בית הכרם הגלילי. עד לשנת 1964 היה שייך הכפר למועצה אזורית נעמן, למורת רוחם של רבים מתושביו. בשנה זו הוקמה מועצה מקומית אשר פעלה עד לשנת 2004, במסגרתה אוחדו הישובים מג'ד אל כרום, בענה ודיר אל אסד תחת מועצה מקומית משותפת בשם שגור, שב-2005 הוכרזה כעיר. ב-2009 המצב שב לקדמותו, המועצות הופרדו זו מזו, ומג'ד אל כרום הפכה להיות מועצה מקומית עצמאית בעלת שטח שיפוט של כ-9300 דונם. בראש המועצה עומד סלים סליבי, אשר נבחר לתפקיד בשנת 2013.

2. דמוגרפיה

במג'ד אל כרום חיו 15,455 תושבים בשנת 2019 (על פי נתוני הלמ"ס), מתוכם כ-40% מתחת לגיל 19. אחוז הגידול באוכלוסייה עומד על כ-1.5% שנתי⁴. התושבים הם מוסלמים אך מרביתם מנהלים אורח חיים חילוני והמרחב הציבורי בישוב מתנהל באופן חילוני יחסית לישובים ערבים אחרים.

3. חינוך והשכלה גבוהה

בישוב פועלים 12 בתי ספר בהם לומדים, נכון לשנת הלימודים תשפ"א, 3,416 תלמידים על פי החלוקה בטבלה הבאה:

טבלה 1 - מוסדות לימוד ומבנים במג'ד אל כרום, שנת הלימודים 2020/21

שכבה	מספר תלמידים	מספר מוסדות	מספר כיתות בנויות	מספר כיתות שכורות	מספר קרוואנים בשימוש	כיתות לימוד חסרות	אולמות ספורט
גני טרום חובה	520	14	1	13		13	אין
גני חובה	266	11	4	7		7	אין
יסודי	1784	3			10		אין
חטיבות ביניים	892	1			8		אולם אחד לשלושה בתי ספר (חט"ב, תיכון ובית-ספר יסודי)
תיכון	705	1			3		

מקור: מועצה מקומית מג'ד אל כרום.

טבלה 2 - בגרויות והשכלה גבוהה במג'ד אל כרום, נתונים נבחרים

נתון נבחר	%
אחוז זכאים לתעודת בגרות מבין תלמידי כיתות י"ב, 2018/19	65.2
אחוז זכאים לתעודת בגרות שעמדו בדרישות הסף של האוניברסיטאות מבין תלמידי כיתות י"ב, 2018/19	53.5
אחוז בעלי תארים מישראל מתוך אוכלוסיית בני 35-55, 2019/20	10
אחוז הנכנסים להשכלה גבוהה בתוך 8 שנים בקרב תלמידי י"ב 2019/20	28.2

מקור: נתונים על פי יישובים, אתר הלמ"ס.

4. רווחה ותעסוקה

מג'ד אל כרום מדורג באשכול סוציו-אקונומי 3 מתוך 10⁵ כאשר השכר החודשי הממוצע עמד בשנת 2018 על 6,120 ₪⁶ (לשם השוואה, השכר הממוצע הארצי במשק באותה שנה עמד על 9,634 ₪, ובצפון הארץ על 8,026 ₪)⁷.

טבלה 3 - נתוני שכר והכנסה, מג'ד אל כרום וארצי, 2019⁸

מג'ד אל כרום	ארצי	
7,566	11,906	שכר ממוצע לשכיר לחודש עבודה (ש"ח)
8,279	10,208	הכנסה חודשית ממוצעת של עצמאי (ש"ח)
40.3	26.9	אחוז השכירים המשתכרים עד שכר מינימום
0.1	1.9	אחוז השכירים המשתכרים מעל 4 פעמים שכר ממוצע
0.4	2.1	אחוז העצמאיים שהכנסתם מעל 4 פעמים שכר ממוצע

טבלה 4 - נתוני מקבלי גמלאות, באחוזים מהאוכלוסייה, מג'ד אל כרום וארצי, נכון ל-1.11.2021

מג'ד אל כרום	ארצי	
0.7%	0.6%	אבטלה
3.8%	11.4%	אזרח ותיק
1.3%	0.9%	הבטחת הכנסה (משפחות)
51.5%	34%	ילדים המקבלים קצבת ילדים
3.4%	2.8%	נכות כללית

מקור טבלאות 3, 4: סטטיסטיקה לפי יישובים, אתר הביטוח הלאומי, אוחר ב-29.12.2021.

5 המדד החברתי-כלכלי של הלמ"ס, 2017.
 6 פרופיל המועצה המקומית מג'ד אל כרום של הלמ"ס, 2019.
 7 נעם בוטוש, פערי תעסוקה ושכר בין פריפריה ומרכז - נתונים וכלי מדיניות אפשריים, מרכז המחקר של הכנסת, 27.10.2020.
 8 קיים פער גדול בנתון של שכר ממוצע בין הלמ"ס לביטוח לאומי (כ-1400 שח, בהפרש של שנה אחת בלבד).

5. דיור

כמו רבים מהיישובים הערביים בכל רחבי ישראל, גם מג'ד אל כרום מתאפיינת במצוקת קרקעות קשה לצד מחסומים רבים בכל הקשור לתהליכי תכנון, אישור ובנייה, הן מצד התושבים והן מצד הרשויות.

טבלה 5 - מספר הדירות בהיתרי הבנייה, לפי שנה

ינואר עד ספטמבר 2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
18	24	3	4	5	7	4	18	12	11

מקור: נתונים על פי יישובים, אתר הלמ"ס.

6. רקע לאלימות ביישוב

באוקטובר 2019 ארע רצח משולש במג'ד אל כרום, בו כל המעורבים היו תושבי הישוב. המקרה עורר תושבים רבים להתבטא נגד אלימות והשיא בהקשר זה היה הפגנה גדולה הקוראת לטיפול בנגע האלימות בה השתתפו כמה אלפים מתושבי הישוב והאזור. לצד העלייה במקרי אלימות, הישוב מג'ד אל כרום סובל בשנים האחרונות מאחוזי אבטלה גבוהים ושיעורים גבוהים של צעירים הנמצאים במצב של "חוסר מעש" (צעירים בסוף שנות העשרה ומהלך שנות העשרים לחייהם אשר אינם נמצאים במסגרת של לימודים, הכשרה, תעסוקה או התנדבות). קטטות פיזיות אשר במקרים רבים מתדרדרות למקרי ירי, כולל תקריות של ירי על בתים, רכבים וחפים מפשע, אינן מחזה נדיר ביישוב, לצד ביטויי אלימות נוספים המשפיעים על כל תושבי הישוב, כמו נהיגה פרועה, ונדליזם, הפרעה לסדר הציבורי ועוד.

ג. מיפוי יישובי - עוגנים חיוביים ונקודות חמות

במהלך החודשים מרץ עד יולי 2021 נערכו ראיונות עם בעלי תפקידים, אנשי מקצוע ופעילים ממג'ד אל כרום, במטרה להבין לעומק את היקף תופעת האלימות ואת הגורמים שמחוללים אותה ותורמים לה, ובמקביל מופו התוכניות והמוסדות אשר יכולים לעזור במיגור האלימות. מתוך ראיונות אלו מובא כאן מיפוי הכוחות והתהליכים החיוביים - "העוגנים" - ושל הכוחות והתהליכים השליליים - "הנקודות חמות". המיפוי מהווה את נקודת המוצא לגיבוש התובנות וההצעות למיגור האלימות.

1. "עוגנים" - מוסדות, תוכניות ויכולות המהווים תשתית למניעה או התמודדות עם תופעת האלימות

הוועדה העממית - התארגנות מקומית של תושבי הישוב הפעילים חברתית ופוליטית. הוועדה מורכבת מנציגי מפלגות ארציות ומקומיות עם יושב ראש מתחלף המהווה דמות דומיננטית ומובילה. הוועדה מקדמת נושאים חברתיים וציבוריים שונים,

קבוצת כדורסל נשים של מג'ד אל כרום המשחקת בליגה הלאומית

ולדוגמא, באירועי מאי 2021 היא הייתה קול משמעותי, הובילה הפגנות ותמכה באנשים שנעצרו בעקבות ההפגנות. במקרים של רצח, הוועדה העממית מתערבת לעיתים בתיווך בין הצדדים, ולמשל, בעקבות מקרי הרצח באוקטובר 2019, ארגנה הוועדה הפגנה נגד האלימות בחברה הערבית בה השתתפו

עשרות אלפים ממג'ד אל כרום והסביבה. הוועדה מהווה עוגן חיובי כי רוב התושבים מרגישים מיוצגים בה, ויש לה אג'נדה ברורה והיסטוריה של פעילות למניעת והפחתת אלימות.

ספורט - למג'ד אל כרום תרבות ספורט מפותחת מאוד. הכדורגל הוא הספורט המרכזי בישוב, ומספר שחקנים מקומיים הגיעו להישגים משמעותיים בליגת העל ובאירופה, לצד הישגים נאים שנרשמו בתחומי כדורסל וכדורעף הנשים ואגרוף. תושבים רבים עוסקים בספורט, מתאמנים במכוני הכושר וקיימת מודעות הולכת וגדלה לנושאים של תזונה

ובראות. בישוב פועלות מספר עמותות ספורט המציעות פעילות ספורטיבית לילדים, בני נוער ומבוגרים. העמותות גובות תשלום עבור ההשתתפות וכן מגייסות כסף מתורמים. קיימות קבוצות כדורגל, כדורסל וכדורעף נשים המשחקות בליגות ברמות שונות.

קבוצת כדורסל הנכים של מג'ד אל כרום ביום הזכייה בגביע המדינה לעונת 2020/21

למרות כל זאת, התשתית הפיזית שקיימת דלה מאוד: קיים אולם ספורט אחד בלבד, בקריית החינוך, בו פועלות עמותות הספורט לאחר שעות בית הספר, ומגרש כדורגל בודד בישוב המשמש לאימונים, אך הוא אינו תקני ולכן אינו יכול לארח משחקים. המועצה מעבירה כסף לחלק מהעמותות דרך וועדת התמיכות, אך בזה מסתכמת המעורבות שלה. **הספורט מהווה עוגן חיובי כיון שהוא מעסיק משתתפים מגיל הילדות ועד הבגרות, נותן להם מסגרת לשעות אחר הצהריים, סביבה חברתית חיובית ומשמעת, ומפגיש אותם עם דמויות חיוביות של מאמנים ושחקנים אחרים כמודלים לחיקוי.**

תוכניות רווחה - מחלקת הרווחה בעירייה היא מחלקה משמעותית המתמודדת עם עומס רב מאוד. היא הכוללת כ-30 עובדים (מרביתם עובדים סוציאליים) המאיישים את כל התקנים הקיימים בה. המחלקה מפעילה מספר תוכניות שעשויות להוות עוגנים חיוביים במאבק באלימות. אלו כוללות:

- תוכניות לילדים ובני נוער בסיכון: תוכנית 360° ויתד;
- נתיבים להורות, תוכניות לטיפול קבוצתי לאנשים עם התמכרויות (מופעלת תוכנית לבני נוער וכן תוכנית למבוגרים), טיפול בגברים האלימים כלפי בנות זוגם;
- תוכניות לתעסוקה וטיפול בעוני: נושמים לרווחה, אשת חיל, תעסוקה לרווחה.

במהלך העבודה על מיפוי זה נעשה מאמץ לאיסוף מידע בשטח אודות היקפי הפעולה של כל תוכנית, מספרי המשתתפים הפוטנציאליים והמשתתפים בפועל והשגת יעדים אך הוא לא צלח. **לתוכניות הרווחה פוטנציאל להיות עוגן חיובי כיון שרבות מהן מטפלות בנושאי אלימות, אם באופן ישיר ואם באופן עקיף (לדוגמה - טיפול בילדים בסיכון הפוטנציאליים להתדרדר לפשיעה ואלימות).**

תוכניות חינוך בלתי פורמלי - תושבים רבים בישוב עוסקים באומנות ומוסיקה. קיימים חוגים פרטיים ויש מספר להקות/תזמורות בהן מנגנים בני נוער מהישוב, אך אלו לא נתמכים על ידי המועצה וקהל היעד שלהם נותר קטן יחסית לפוטנציאל. מאז

חגיגות "יום המג'ד" במג'ד אל כרום, דצמבר 2021

שנת 2013, מפעיל ארגון **מונא** מרכז פעילות בישוב המציע פעילות שוטפת לצד פעילויות שיא בתחומים של רובטיקה וטכנולוגיה, המאפשרת למידה והתמקצעות בהם, כמו גם מפגש עם בני נוער מרחבי הארץ וחשיפה לאקדמיה ולתעשייה. המרכז משרת את כל תושבי האזור אך פעילים בו לא מעט בני נוער ממג'ד אל כרום. המרכז מקבל כספים באמצעות וועדת התמיכות של המועצה וקולות קוראים בנושאי חינוך לטכנולוגיה. תהליך המיפוי לא הצליח לאסוף נתונים מדויקים לגבי היקף הפעילויות וחלוקה לגילאים. **לחינוך הבלתי פורמלי תפקיד**

חגיגות "יום המג'ד" במג'ד אל כרום, דצמבר 2021

חשוב במניעת אלימות, הן באופן ישיר והן באופן עקיף - על ידי הצעת מסגרת חינוכית וחברתית לילדים ובני נוער בשעות אחר הצהריים, כתחליף חיובי ומעצים לשעות רבות של שוטטות וחוסר מעש, המובילים לעיתים לאלימות.

מתנ"ס ומרכז צעירים - במג'ד אל כרום פועל מתנ"ס אחד המופעל על ידי רשת המתנ"סים ומציע מגוון פעילויות לילדים ונוער בגילאי 3-18, ביניהם חוגים מסובסדים

במסגרת תוכנית "**חוג לכל ילד**" וכן פעילויות שיא בחגים ובמועדים מיוחדים. כמו כן פועל מרכז צעירים אשר שייך למועצה, ופונה לצעירים בני 18-35, במפגשים חד-פעמיים או סדרת סדנאות במגוון נושאים (לדוגמא - בישול, עזרה ראשונה, איפור, תכנון כלכלי ועוד). **שני מוסדות אלו הם**

מתנ"ס מג'ד אל כרום

עוגנים חיוביים שיש להם פוטנציאל להיות משמעותיים בהעשרת שעות הפנאי של ילדים, בני נוער וצעירים בלמידה, התנסות וחוויות, כמו גם לתת להם מרחב פיזי בטוח.

עיר ללא אלימות - במג'ד אל כרום פועלת תוכנית בטחון קהילתי הידועה בשמה הקודם - "עיר ללא אלימות". התקן של מנהל התוכנית מאויש, וקיימים בבתי הספר מדריכי מוגנות (מעין תפקיד של "אח גדול" במסגרת הבית-ספרית) אך ישנים תקנים נוספים כמו רכזי פנאי (לליווי הפעילות שמחוץ לבתי הספר) ורכזי עבודה עם משפחות שאינם מאוישים, וזו אחת הסיבות שהתוכנית לא מתנהלת בעצימות ובהיקף הרצויים - אין עבודה עם משפחות אלא רק עם נוער. בנוסף, כבר מעל שנתיים שתפקיד מנהל יחידת חירום ובטחון יישובי (ידוע בשם קצין בטחון ישובי - קב"ט; ראו בהמשך) אינו מאויש, ועל כן חלק מהנושאים שאמורים להיות באחריות הקב"ט נופלים על מנהל התוכנית של "עיר ללא אלימות". מחסור קשה בתקציבים לתוכנית מקשה גם הוא על ביסוסה ככוח מרכזי במאבק באלימות. **נראה כי קיים פוטנציאל רב להרחיב את התוכנית ולהעמיקה תוך עבודה מול ועם הקהילה ובכך למצות את הפוטנציאל שלה.**

מפלגות פוליטיות חזקות - המפלגות מובילות פעילות חינוך בלתי פורמלי כגון קייטנות, מארגנות כנסים, ומעבירות תכנים של זהות ושייכות. בדומה לחינוך הבלתי פורמלי, המפלגות הפוליטיות מציעות פעילות ותכנים חיוביים ומעצימים לגילאים

קריטיים בהן לא קיימות הרבה אלטרנטיבות בישוב. תרומתן לגיבוש זהות ולשייכות יכולה לתרום להפחתת תחושת חוסר השייכות שמניעה חלק מהצעירים להצטרף לכנופיות והתארגנויות אלימות.

 ארגוני חברה אזרחית - ישנם ארגונים מקומיים הפועלים בישוב, ביניהם: עמותות ספורט (ראו מעלה), האני - חשיפה של בני נוער לעולם ההיי-טק, שאם ואלמג'יד - עמותות בתחום האומנויות. לצד אלו ישנם ארגונים ארציים המפעילים גם הם תוכניות בישוב: אג'יק - הפעלת מתנדבים למען הקהילה, יוזמות אברהם - קידום מדיניות, מונא - פעילויות לנוער בתחומים טכנולוגיים (ראו לעיל). **ארגוני חברה אזרחית לא רק מציעים מסגרת חברתית, התנדבותית, העשרה ופנאי, אלא חלקם אך מפעילים בעצמם תוכניות אשר מטפלות באופן ישיר או עקיף בנושאים שונים הקשורים לבעיית האלימות.**

 אשכול בית הכרם - מג'יד אל כרום שייך לאשכול רשויות בית הכרם, אליו שייכים גם הישובים בענה, נחף, דיר אל אסד וראמה, העיר כרמיאל והמועצה האזורית משגב והוא עוסק בנושאים אזוריים כגון תעסוקה, תירות וקהילה. לאשכול יש יכולות ותשתיות אשר עשויות לעזור למועצה לקדם נושאים שקיים קושי לקדם במסגרת מקומית (כגון גיוס משאבים, יכולות תכנון, גישה לממשלה ועוד). **האשכול מהווה עוגן חיובי בגלל יכולתו להנגיש ידע, תוכניות ותקציבים לטיפול בנושאים הקשורים באלימות, וכן לטיפול בנושאים של בנייה ושדרוג של תשתיות פיזיות המהווים שתיים מה"נקודות החמות" (ראו בהמשך פרק זה).**

 מרכזי ריאן (אלפנאר) - ריאן היא רשת מרכזים ארצית לקידום החברה הערבית בעולם התעסוקה וההכשרה. הרשת הוקמה על ידי משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים והמרכז במג'יד אל כרום מופעל על ידי ארגון אלפנאר. מרכז ריאן מציע, ללא עלות, הכוונה, הכשרה וליווי לתעסוקה לאנשים ממגוון רקעים (גיל, השכלה, ניסיון). **מרכז ריאן הוא עוגן חיובי שכן הוא ממלא פונקציה חשובה בטיפול בבעיית התעסוקה הקיימת בישוב, אשר משפיעה באופן ישיר על רמת החיים של התושבים ונכונות הצעירים לקחת חלק בפעילות עבריינית ואלימה.**

 אזרחות פעילה - הישוב מתאפיין באזרחות פעילה של תושבים רבים בקרבן, ותושבים רבים מביעים עניין, מודעות ואכפתיות ממה שקורה במרחב הציבורי, יש נכונות לקחת חלק בפעילות למען הכלל ובקידום נושא המאבק באלימות. זהו מאפיין ייחודי למג'יד אל כרום, ומאפשר רתימה של אזרחים למהלכים נרחבים ויצירת תשתית קהילתית עמוקה למהלכים ארוכי טווח.

"אכפא אנשיס אחא שקורה הכפא, חשוה אהס." (פעיל חברתי)

 דפי פייסבוק פעילים - קיימות שלוש קבוצות של הישוב ברשת החברתית המופעלות על ידי אנשים פרטיים (כלומר, לא על ידי המועצה או גוף ציבורי כלשהו). בקבוצות

חברים בעיקר תושבי מגיד אל כרום, לצד מיעוט מתושבי הישובים הערביים בסביבתו והן עוסקות בנושאים הנוגעים לחיים ביישוב, כמו אירועים קהילתיים, דיונים ותמונות על מפגעים ותקריות ועוד. שלוש הקבוצות מאוד פעילות וקיימת ביניהן מעין תחרות. **הקבוצות הללו הן עוגן חיובי שכן הן מהוות פלטפורמה הן לקבלת פידבק על דברים שקורים בישוב והן לגיוס ושיתוף הציבור בתהליכים, גיוס לפעולה והפעלה של לחץ ציבורי כדי להניע יוזמות ותהליכים.**

תחנת משטרה בישוב - בשנת 2018 הוקמה במגיד אל כרום תחנת משטרה. בתחנה משרתים 80 שוטרים, מהם 60% מהחברה הערבית, והיא משרתת את כל יישובי האזור. ממחקר השטח עולה כי קיים חוסר אמון רחב ושורשי מצד התושבים בכוונות המשטרה ובעשייה שלה ואף ישנם תושבים המייחסים חלק מההתדרדרות במצב היישוב למשטרה. ראיון עם מפקד התחנה, סני"צ יקי אוחנה העלה כי המשטרה מודעת לחוסר האמון הקיים ולקושי המתמשך ביצירת יחסי אמון ושיתופי פעולה אמיתיים עם הקהילה. מצד המשטרה נעשות פעולות אקטיביות בניסיון ליצור שיתוף פעולה עם התושבים - בין השאר, על ידי מפגשים בלתי אמצעיים עם התושבים בישוב, עבודה עם מוסדות החינוך ושיתוף פעולה עם המועצה. חלק מיזמות אלו נגדעו בגלל מגפת הקורונה. על אף חוסר האמון המובנה והמושרש, המשטרה רואה במועצה המקומית את השותפה וה"לקוחה" שלה.

למשטרה יש פוטנציאל להיות עוגן חיובי מעצם סמכותה כגורם אכיפת חוק לטיפול בבעיות אלימות ופשיעה וכן בשל נכונותה לשותף את הקהילה בעשייתה. עם זאת חשוב לציין כי מהקהילה עולות תחושות ותלונות קשות כלפי המשטרה - מחוסר מענה לפניות וחוסר טיפול גם כאשר יש מידע על חשודים, דרך אי-הקניית תחושת ביטחון וחוסר יכולת להגן על התושבים מפני עבריינים, ועד טענות לפיהן המשטרה משתפת פעולה עם חלק מהעבריינים. בחלק ניכר מהראיונות עלתה תחושת ייאוש מהפנייה למשטרה, שמובילה חלק מהתושבים להעדיף "להוריד את הראש" במקרה שהם נחשפים למקרי אלימות או נפגעים ממנה בעצמם, במקום לפנות לגורמי האכיפה.

אנשי דת - בישוב ישנם מספר מנהיגים דתיים בעלי מעמד וסמכות אשר להם השפעה על האוכלוסייה, ובכללה הדור הצעיר יותר, אשר מהווה חלק לא מבוטל ממחוללי האלימות. **שיתוף פעולה הדוק ודו-כיווני עם מנהיגים דתיים, הכולל את רתימת המנהיגים, העברת מסרים דרכם אל התושבים מחד ולמידה על תהליכי עומק, הצרכים ורחשי התושבים מאידך הוא בעל פוטנציאל גדול להניע תהליכים משמעותיים מול אוכלוסיות מגוונות בישוב.**

מרכז פסג"ה - ביישוב קיים מרכז פסג"ה שהוא חלק מרשת ארצית של מוסדות אזוריים לפיתוח סגלי הוראה במערכת החינוך בישראל. מרכז הפסג"ה ביישוב משרת מורים ומחנכים מכל האזור, ומעורב מאוד בעשייה החינוכית והקהילתית ביישוב. **למרכז פוטנציאל משמעותי להוות עוגן חיובי בבניית תהליכים חינוכיים למניעת ומיגור האלימות.**

2. "נקודות חמות" - תופעות, נושאים ומקומות פיזיים שסביבם צומחת ומתגברת האלימות ביישוב

עוני - ביישוב רמות הכנסה נמוכות, מעט אפשרויות תעסוקה, וקיימת חוסר נכונות של צעירי הכפר לעבוד בעבודות פיזיות קשות, שמאפשרות הכנסה קצת יותר גבוהה מהמינימום (לדוגמא: עבודת בניין, כפי שעושים צעירים בכפרים אחרים בגליל ובמשולש). לצעירים עניים, הפיתוי ל"כסף קל" בעבודה אצל משפחות פשע הוא גדול.

חוסר מעש - בקרב גברים צעירים (סוף שנות העשרה ועד סוף שנות העשרים) קיימת תופעה משמעותית של חוסר מעש, כלומר העדר שייכות לכל מסגרת (תעסוקה, חינוך, חינוך בלתי פורמלי, הכשרה) אשר דוחפת לבטלה, עוני והשתתפות בפשיעה.

"צעירים שמטגנהים עם אקדחים, יורים במגונג - הופכים אמוזאים לחיקוי אולדים ובני נעלם". (פעיל חברתי)

סמים - תופעת השימוש בסמים התרחבה בשנים האחרונות ביישוב בצורה ניכרת ועולה מהמיפוי שתושבים רבים בכפר צורכים באופן קבוע סמים, כולל סמים קשים, ומגיעים למצבי תלות והתמכרות. מהראיונות עולה כי צריכת קנאביס על בסיס קבוע קיימת גם בקרב אוכלוסייה חזקה ומשכילה. השימוש בסמים קשים וממכרים הוא מחולל אלימות ראשון במעלה, שכן הצורך בתחזוקת ההרגל דורש כסף רב, מהיר ומזומן ומביא צעירים לעולם הפשע. לצד זה, צריכת הסמים מתחזקת תעשייה בלתי חוקית ועתירת אלימות של סחר בסמים, בה מעורבים, בין השאר, ארגוני פשע.

"הצהיכות רבה אני יכול להגיד שהדור הצעיר במג'ד אל כרום צורך סמים בכמויות גדולות... כאלו הרגלו, צעיר שמכור לסמים יעשה הכל כדי להביא סמים גם במחיר של ג'נהה ופג'עה באחריים. צעיר שמשחק בגיאטקון לא יפגע באחריים". (פעיל חברתי)

אזור קריית החינוך - באזור זה, אשר נמצא במזרח הישוב, יש שטחים פתוחים ומוזנחים והוא אינו מואר כהלכה. הוא מקבץ אליו בשעות הערב והלילה חבורות של

קריית החינוך, מג'ד אל כרום

בני נוער וגברים צעירים אשר יושבים בו וצורכים אלכוהול, נוסעים ברכבים ממנועים באופן מסוכן ומפריע לסביבה ומבצעים לעתים פעולות ונדליזם. המקום מהווה גם זירה לוויכוחים וריבים המתדרדרים לעיתים לאלימות פיזית הכוללת שימוש בנשק קר.

⊙ **בתי קפה ובתי נרגילה** - ברחבי הישוב פרושים בתי קפה ובתי נרגילה הפתוחים ללא הגבלה (חלקם פועלים 24/7) ומהווים מוקדים לישיבה של חברות עד השעות הקטנות של הלילה, שמלווה לעיתים ברעש המפריע לבתים השכנים ולעוברים ולשבים, צריכת אלכוהול וסמים, וכן במשחקי הימורים.

⊙ **מכולות ופיצוציות** - ברחבי הישוב ובקרבת קרית החינוך בפרט, פרושות מכולות ופיצוציות המוכרות אלכוהול, סיגריות וסיגריות אלקטרוניות לקטינים (זאת בניגוד לחוק, כמובן) באין מפריע, כיון שלא קיימת אכיפה של הנושא.

⊙ **העדר אכיפה עירונית** - המועצה כיום לא מעסיקה פקחים בכלל ולא קיים שום סוג של אכיפה עירונית. חוקי עזר עירוניים של חנייה, השלכת אשפה וגרוטאות, תכנון ובנייה, הפעלת עסקים ועוד - אשר נמצאים באחריות של הרשות המקומית - בחלקם אינם קיימים כלל, ואילו שקיימים נותרים ללא אכיפה והתושבים יודעים שאין השלכות למעשים בלתי חוקיים שלהם בתחומים אלו.

"הרבה גאמאידים מעשנים בהיג הספר והמצרה מהיג הספר, יש לנו גופלה... הנציאה האלקטרונית, יש גאמאידים שצורכים סמים גם. המצרה מהיג הספר יש מכולה שמוכרת סיגריות ונציאות אלקטרוניות אגאמאידים איד בהיג הספר וכולם יודעים איפה מכולה, המצרה על הפנים, גם יש צריכה אכזרית." (צעירה)

⊙ **תשתיות פיזיות ירודות** - באזורים ותחומים שלמים בישוב התשתיות הפיזיות הן ירודות ולא עומדות בסטנדרטיים בסיסיים. לדוגמא - העדר תשתיות ומתקני ספורט;

גרוטאות באזור שבין כביש 85 החדש לישן

העדר סימון והסדרה של חניית רכבים פרטיים בחלק ניכר מהרחובות, דבר שמהווה לעיתים גורם לוויכוחים ולאלימות; לא קיים חניון משאיות המאפשר לבעלי משאיות תושבי הישוב לחנות בו, וכך חונות בלילות משאיות באזורי המגורים, דבר שמפריע

לתושבים ומהווה מפגע בטיחותי ומקור לסכסוכים; אזור קרית החינוך המוזכר מעלה וסובל מהזנחה פיזית קשה, אזורים בהם מצבורים של גרוטאות מתכת המייצרות מפגע בטיחותי ובריאותי ומהוות סיבות לסכסוכים ועוד.

⊙ **סניף בנק יחיד** - סניף בנק אחד של בנק מרכזית משרת את כל אוכלוסיית הישוב, כך שהוא מהווה מונופול דה פקטו, ואין תחרות על הלקוחות. כמו כן, קיים סניף דואר יחיד אשר סביבו יש לעיתים חיכוכים ואלימות שמתפרצת מדי פעם.

⊙ **נטילת הלואות** - בשל תחולת העוני הגבוהה והאבטלה, לתושבים רבים קושי בקבלת אשראי מהבנקים והם נדחפים לחפש אשראי חוץ בנקאי, וכך לוקחים

הלוואות בשוק האפור בריביות גבוהות, דבר שמגביר את הפעילות והאחיזה של משפחות הפשע הישוב ובחיי התושבים, ולעיתים דוחף את לוקחי הלוואה לפשע בעצמם, על מנת להחזיר את החוב.

🔴 **סולחות כפויות** - במצבים של סכסוכים בין משפחות בישוב, קורה לעיתים שמשפחות פשע נכנסות בכפייה לתווך בין הצדדים, וגובות שכר עבור תיווך זה.

🔴 **שחיתות ואלימות סביב מכרזים ממשלתיים** - משפחות פשע עושות שימוש באימים ואלימות כדי להפעיל לחץ על חלק מהמועצות המקומיות הערביות להעניק להן זכינות במכרזים ממשלתיים שהמועצה מפרסמת. קיימת אי הסכמה לגבי השאלה האם התופעה התעצמה בשנים האחרונות במגיד אל כרום ספציפית בעקבות הגדלת התקציבים למועצות ערביות שהביאה עימה החלטה 922 של הממשלה.

🔴 **מחסור בקרקעות** - כמו ביישובים ערבים רבים אחרים, גם במגיד אל כרום מחסור

גרוטאות באזור שבין כביש 85 החדש לישן

משמעותי בקרקעות ובפתרונות דיור. מחסור זה גרם למחירי הקרקעות לעלות באופן חד בשנים האחרונות והדבר מביא לסכסוכים סביב חלקות, ירושות, גבולות חלקות ועוד, שכן כמו ביישובים רבים אחרים חלקות או החלקות אינה מוסדרת או מתועדת.

🔴 **מערכת החינוך** - מערכת החינוך בישוב חלשה. חטיבת ביניים אחת ובה מעל 1,000 תלמידים משרתת את כל הישוב, ומהראיונות עולה כי לצוות החינוכי חסרים כלים וכוח האדם להשקיע בתלמידים ולעקוב אחר החלשים והנושרים (גלויים וסמויים). בכל היישוב יש יועצת חינוכית אחת. מעבר לכך, התפיסה הרווחת בקרב התושבים היא כי בתי הספר לא מספקים מסגרת חינוכית-ערכית, אלא מהווים רק "בתי חרושת לציונים". לצד המערכת הפורמלית קיימת מערכת חינוך משלימה בלתי פורמלית אשר סובלת גם היא מתת-תקצוב ודלות תכנים ומשאבים ואינה נותנת מענה מיטבי לילדים ובני הנוער בישוב.

"נרקאגי הגופעלו אליומו הגוך היו הספר עס הזויס, ש' ירדיס, אליומו אלולויג שכמטס היזעו אפיזיג, היגה הכמה מקריס הגערהו ש' המשטרה." (אשת חינוך)

🔴 **שחיקה בסמכות ההורית והיעדר כלים ותוכניות להורים** - קיימת בשנים האחרון מגמה, המורגשת בכלל החברה הערבית, של שחיקה בסמכות ההורית והמשפחתית, פערים הולכים וגדלים בין ההורים לילדיהם וחוסר מעורבות של ההורים בחיי ילדיהם. מרואיינים רבים, ביניהם אנשי חינוך, ציינו כי הורים רבים לא משקיעים מספיק זמן בילדיהם ואינם מעורבים מספיק בלימודיהם וחייהם. הדבר נובע בחלק מהמקרים גם

כתוצאה ממצב הישרדותי של ההורים שלא מאפשר להם להתפנות לנושאים אלו. מהצד השני לא מוצעים להורים מספיק כלים - תוכניות, הרצאות, טיפול והדרכה - כדי להתמודד עם סוגיות שונות של הורות ובפרט כלים להתמודדות עם אלימות ומניעתה (למשל - שימוש בטוח ברשתות החברתיות, מניעת שימוש בסמים וזיהוי ילדים משתמשים, ניהול סכסוכים בדרכי שלום וכן הלאה).

"יש שני בקישה מינור [בין ההורים של פעם והורים כיום], אנחנו בעולם משגנה, ההורים לא מושקים כמו הישנים שלהם, צריך אמר ואמר ההורים באים מדשים בקישה או הישנים שלהם." (פעיל חברתי)

"אם בעבר ההנהגה המסורגת ונכבדי הייתה והמחולל הצליחו לאכול חוק וסדר פנימי ואישה כל סכסוך שהגאל בין שני אנשים והיה בו פוטנציאל הפוך אקטטה המונג - כיום יכול הגיוס המחולל עדיין בעיצומה אך הסמכות של צקני השבט נכחה ... מדברים רבות על מערכת המינור והסמכות של המורה שהיו מעוררי פחד ואימה והגאומים היו מיישנים קו איגם. היום זה לא קיים, מה שהציק לגאומים ולגהאיר המינור. אני מושג שדוקא השדה המינור הוא גורם משלים אם הגורמים המוסדיים אכן מגאקים על העניין." (פעיל חברתי)

ממחקר השטח עולה כי למגפת הקורונה ולהשלכות הפיזיות, החברתיות והכלכליות שהביאה עמה, היו השפעה שלילית על רבים מהנושאים שעלו מהמיפוי: אחוזי האבטלה עלו, ועימם העוני, חוסר המעש והפנייה להלוואות בשוק האפור, בעוד חלק ממסגרות החינוך וההכשרה שדרשו מפגשים פיזיים התבטלו, נדחו או הופסקו.

סיכום המיפוי - עוגנים ונקודות חמות

"נקודות חמות"

עוני
חוסר מעש
סמים
אזור קרית החינוך
בתי קפה ובתי נרגילה
מכולות ופיצוציות
העדר אכיפה עירונית
תשתיות פיזיות ירודות
סניף בנק יחיד
נטילת הלוואות
סולחות כפויות
מעורבות אפשרית של גורמי פשיעה במכרזים
ממשלתיים
מחסור בקרקעות
מערכת החינוך
שחיקה בסמכות ההורית והיעדר כלים ותוכניות להורים

"עוגנים"

הועדה העממית
ספורט
תוכניות רווחה
תוכניות החינוך הבלתי פורמלי
מתנ"ס ומרכז צעירים
עיר ללא אלימות
מפלגות פוליטיות חזקות
ארגוני חברה אזרחית
אשכול בית הכרם
מרכזי ריאן (אלפנאר)
אזרחות פעילה
דפי פייסבוק פעילים
תחנת המשטרה בישוב
אנשי דת

ד. המלצות לפעולה - מניעת אלימות וטיפול בנקודות חמות

הטיפול בבעיית האלימות דורש התערבות הוליסטית, שורשית ועמוקה לטווח הארוך, ואיתה השקעה של משאבי זמן, כסף ותשתיות רבים. **באופן מובן, למועצה מקומית מגיד אל כרום צפוי קושי משמעותי לבצע מספר רב של פעולות בטווח הקצר, שכן הדבר דורש כוח אדם שיעסוק בכך ותקציבים שצריך להשיג לצורך הפעולות הנחוצות.** על כן מפורט כאן מספר מצומצם וממוקד של פעולות שניתן להוציא את הפועל בטווח הקצר (הטווח שבין שבועות לחודשים בודדים) אשר דורשים התארגנות יחסית פשוטה מבחינת כוח אדם, בירוקרטיה ותקציבים. בהמשך פרק זה מפורטות הצעות לפעולות ותהליכים מורכבים יותר לטווח הבינוני והארוך.

1. מניעה וטיפול - המלצות לפעולה בטווח הקצר

א. הקמת פורום שולחן עגול רשותי לתיאום בין כלל התוכניות שפועלות ביישוב ורלוונטיות לנושא מיגור האלימות

• **הגדרת הצורך:** ביישוב פועלות לא מעט תוכניות בשטח, אבל אין אדם או גוף שבאחריותו לרכז את הפעילות של כל התוכניות, וכך המצב היום הוא שאין מידע מסודר ומאורגן לגבי היקף הפעילות של כל תוכנית (מספרי משתתפים, תכנים, תקציבים), אין רצף בין התוכניות (למשל אין העברה של משתתפים ביניהן), והתקשורת ושיתופי הפעולה בין מנהלי התוכניות ובינם לבין מנהלי המחלקות במועצה אינם שוטפים ואינם מובנים.

• **מטרת השולחן:** ליצר פורום קבוע שבעזרתו אפשר יהיה למפות ולתכלל את כל המשאבים (הן הקיימים והן לזהות משאבים פוטנציאליים) ואת כל המידע על מנת להפיק את המירב מהתקציבים והתוכניות. השולחן העגול יאפשר לכל הגופים הרלוונטיים לחלוק מידע מקצועי ונתונים אודות התוכניות, לעבוד בסנכרון, לייצר ממשקים מסודרים ביניהם, לייצר רצף של שירותים מבחינת גילאים ומבחינת התוכן, להתאים את הקיים ולהוסיף את החסר על פי הצרכים שמתגלים בשטח.

• **המלצה לביצוע:** הקמת פורום שולחן עגול אשר יכלול גורמים קבועים מכל מחלקות המועצה, מהתיכון, ממרכז הצעירים, מהמתנ"ס, את מנהלי תוכניות רווחה, חינוך וספורט ומנהל תוכנית עיר ללא אלימות. השולחן העגול ייפגש באופן קבוע כארבע פעמים בשנה. להובלת השולחן העגול ימונה גורם מקצועי מתוך המועצה או מחוץ לה, אשר יהיה אחראי על כינוסו, על קביעת סדר היום ועל תרגום המפגשים לפעולות אופרטיביות בשטח. מומלץ להתחיל בתוכניות מניעה, בבני נוער, ובמתן כלים למשפחות ולמחנכים.

• **קבוצת עבודה בנושא המלחמה בסמים:** כפי שפורט לעיל, מהמיפוי עלה כי סמים הם גורם מרכזי שמחולל את האלימות והפשיעה ביישוב ועל כן דרושה השקעה ניכרת וריכוז מאמצים להתמודדות עם הבעיה. תחת פורום השולחן העגול הרחב, מומלץ להקים קבוצת עבודה בנושא של המאבק בסמים. קבוצה זו תכלול רק את הגורמים הרלוונטיים מתוך המועצה ומהתוכניות ביישוב ותתמקד בתוכניות שונות למניעה, טיפול בהתמכרויות ואכיפה של

המאבק בסמים, כולל פיתוח והוצאה לפועל של תוכניות להורים, עבודה עם צוותי חינוך, הנגשת ידע למכורים ולמשפחות ועוד.

"יש שיפור במחלקת הנוחה והמינען השנתיים האחרונים, אבל חסר מאוד ההתשכיות בין הני הספר ואין כאלו שיגלו פזולה." (אשת חינוך)

ב. קריית החינוך - טיפול במפגעים, יצירת מרחב מוגן וניצול מקסימלי של הקרייה

• הגדרת הצורך: כמפורט מעלה, המרחב הפיזי של אזור קריית החינוך במזרח מגיד אל כרום מהווה כר פורה לאלימות וונדליזם של בני נוער וצעירים מהישוב והסביבה. מצד שני - יש לו פוטנציאל להוות מקום מפגש חיובי ולהחליף שוטטות ברחובות. על מנת למגר את התופעות השליליות ולקדם את הפוטנציאל החיובי של המתחם מומלץ לבצע השקעה חד פעמית כמפורט להלן.

• המלצות לפעולה:

- מומלץ להגדיר תקציב להשקעה חד פעמית בעזרתה לגדר את האזור ולנעול אותו לאחר שעות פעילות בתי הספר ומתקני הספורט שבתחומו, להתקין תאורה שתפעל בשעות החושך ולבחון הצבת מצלמות אבטחה ו/או שומר לילה.

- במסגרת אותו מאמץ ממוקד וחד פעמי מומלץ לפנות מכוניות וגרוטאות אשר נמצאות במתחם זה (אם יש צורך - בליווי וגיבוי של המשטרה), שכן הן מייצרות תחושה של הזנחה שמעודדת ונדליזם ואלימות. בהמשך מומלץ לאמץ מדיניות של הטלת קנסות על העמדת גרוטאות וזבל במתחם, כמו גם באזורים אחרים ברחבי הישוב.

- במקביל מומלץ לבחון עד כמה קריית החינוך והמתקנים שבה מנוצלים ולהבטיח שיהיה מקסימום ניצול של המרחבים האלו על ידי תוכניות שונות (פעילות בלתי פורמלית, עזרה בשיעורי בית) לאחר שעות הלימודים. ניתן, למשל, להפעיל סטודנטים בני הישוב, אשר תמורת מלגה צנועה יבואו בשעות הערב למתחם לדבר עם בני הנוער ששם, להוות גורם ממתן ומרגיע, להציע אוזן קשבת ולהוות מודלים חיוביים לחיקוי.

ג. עידוד ומיסוד פעילויות ספורט והרחבת פעילות מרכז הצעירים

• הגדרת הצורך:

- תחום הספורט פורח בישוב ולתושביו הישגים נאים בו על אף חוסר ההשקעה מצד המועצה. תחום זה יכול להוות אפשרות חשובה לעבודה עם ילדים, נוער וצעירים, ליצירה של הזדמנויות לפעילות אחר הצהריים ותעסוקה, ליצירת גאווה וישובית ואנרגיה חיובית ביישוב.

- מרכז הצעירים מהווה מוסד עוגן שלו תקצוב ממשלתי ותפקיד חשוב ביצירת קשר עם צעירי היישוב, ביצירת מרחב בטוח, חיובי ומעצים עבורם ובהצעת תוכניות לקידום השכלה גבוהה ותעסוקה.

• המלצה לפעולה:

- מומלץ להקים מחלקת ספורט במועצה אשר תרכז, תמסד, תעגן ותרחיב את עמותות ומועדוני הספורט הקיימים בישוב ותגייס עבורם כספים נוספים באמצעות מכרזים וקולות קוראים ממשלתיים. מחלקת הספורט תשקיע בתשתיות פיזיות חסרות (אולמות, מגרשים ומתקנים מתאימים) וכן בכוח אדם (קורסי הכשרה וסדנאות לפיתוח מאמנים ומדריכים, ספורט טיפולי ועוד).

- מומלץ להגדיל את נפח הפעילות במרכז הצעירים על ידי פתיחתו לפעילויות מתמשכות כמו גם לאירועים חד פעמיים לכלל הצעירים ביישוב.

- מומלץ לקיים סקר, שאלון או קבוצת מיקוד באמצעותם ניתן לברר אילו פעילויות עשויות להיות אטרקטיביות לצעירי הישוב, ולפיהם לפתח תכנים ופעילויות לצעירים - כולל מאמץ מרוכז בהגעה לצעירים חסרי מעש ולצעירים בסיכון.

ד. הקמת שולחן עגול בנושא תעסוקה

• **הגדרת הצורך:** בישוב אחוזי אבטלה וחוסר מעש גבוהים, וקיים קשר ישיר בין נושא זה לבין האלימות הגואה בשנים האחרונות.

• **המלצות לפעולה:** מומלץ להקים, בנוסף לשולחן העגול בנושא אלימות, שולחן עגול נפרד בנושא תעסוקה אשר יאגד תחתיו את בעלי התפקידים הרלוונטיים מהמועצה לצד נציגי האשכול, אורט בראודה, אזור תעשייה ברלב, מגזר שלישי והמגזר הפרטי. השולחן העגול ייבחן קידום של נושא התעסוקה בישוב. להלן מספר הצעות:

- יש לבחון תוכניות נוספות שמציעים משרד העבודה וגופים נוספים בתחומי ההכנה וליווי לעבודה ואינן מופעלות במג'ד אל כרום. לדוגמא: [תוכנית אפיקים](#) של משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים בשיתוף הג'וינט.

- [מעוף](#) הוא גוף ממשלתי היושב תחת משרד הכלכלה והתעשייה ומספק שירותים לבעלי עסקים קטנים ובינוניים בעלות נמוכה. סניף כרמיאל משרת את תושבי מג'ד אל כרום. מומלץ לבחון הנגשת השירותים של מעוף, לדוגמא על ידי פתיחת ימי פעילות קבועים בישוב, ללא צורך בהגעה לכרמיאל.

- חיזוק מחלקת רישוי עסקים וביסוסה כדי לעודד הקמת עסקים ולתת תמיכה לבעליהם.

- אורט בראודה - היא מכללה מובילה להכשרת מהנדסים והנדסאים, שמבצעת כיום מספר שיתופי פעולה עם היישוב (למשל בהכשרת תלמידי תיכון לקראת כניסה ללימודי הנדסאים). מומלץ לחזק את הקשר עם המכללה ולבחון אילו תוכניות ניתן לקדם יחד בטווח המיידי.

ה. זיהוי הזדמנויות אזוריות בתחום החינוך, ההשכלה והתעסוקה

• **הגדרת הצורך:** קיימים פערים רבים בין צרכי הישוב בתחומי החינוך, ההשכלה הגבוהה והתעסוקה לבין מה שמוצע בישוב בפועל. שלושת התחומים הללו הם תחומי מפתח הקשורים הן אחד לשני וקידומם יכול להוביל לצמצום אלימות ופשיעה.

• המלצות לפעולה:

למנות גורם אחראי מטעם המועצה אשר יפעל לאיסוף מידע לגבי היצע של תוכניות ושירותים הפועלים באזור, כולל תוכניות, שותפויות ומרכזים קיימים באזור הישוב. אותו גורם יפעל לקדם הצטרפות אליהם או שיתוף פעולה עימם. לדוגמא: בתחום התעסוקה - רצוי לקדם באופן משמעותי שיתוף פעולה עם מרכז ריאן בישוב ועם תוכנית מעוף לעסקים קטנים של משרד הכלכלה והתעשייה; בתחום החינוך - בשנה הקרובה תחל תוכנית של מכללת אורט בראודה להנדסאים המיועדת לחשיפת בני נוער בגילאי תיכון לנושאים טכנולוגיים; בתחום ההשכלה הגבוהה - קיימות תוכניות של שנת מעבר המיועדות להכין בוגרי תיכון ללימודים באקדמיה.

ו. סיירת הורים

• **הגדרת הצורך:** ברחבי הישוב קיימת תופעה של שוטטות, התגודדויות והתנהגויות מסוכנות ואלימות של בני נוער. כמו כן, עולה מהמחקר כי קיימים פערים בין הורים לבני נוער לילדיהם, מחסור בתקשורת, מודעות וידע לגבי דרכי התמודדות עם בני הנוער. כאמור לעיל, מול המשטרה קיימת חשדנות וחוסר אמון, ולכן נראה כי חלק מהדברים אינם מדווחים לה ו/או אינם מטופלים על ידיה.

• **המלצות לפעולה:** מומלץ להקים "סיירת הורים קהילתית", מודל התנדבותי שפועל על בסיס קבוע בישובים רבים ברחבי הארץ בגיבוי הרשות למאבק באלימות, בסמים ובאלכוהול. זוהי קבוצת הורים מתנדבים מהישוב המסתובבת באופן התנדבותי במרכזי בילוי נוער בלילות, במהלך סופי שבוע ובזמן חופשות בית הספר. המודל מאפשר להורים המתנדבים להוות אוזן קשבת עבור ילדיהם באזורי הבילוי וההתגודדות שלהם ובעצם נוכחותם עשויים להוות גורם מונע אלימות, מכיל ומרגיע. כמו כן, ההתנדבות של ההורים מגבירה את המודעות והמעורבות שלהם בפעילויות הפנאי של ילדיהם, ובפרט את המודעות לגבי תופעות של התנהגויות בעלות אופי אלים ומסוכן. ההורים המתנדבים עוברים הכשרה לניהול שיח עם בני נוער. כיוון שהסיירת מבוססת כולה על מתנדבים, כולל רכז מתנדב, הקמתה ותפעולה השוטף לא דורשים תקציבים רבים. מומלץ כי קבוצה זו תכלול הורים מתדבים ממשפחות ושכונות שונות ביישוב.

לצד הפעולות שפורטו לעיל אותן אפשר לקדם באופן מידי, מומלץ להתחיל לפעול לקידום הפעולות הבאות בטווח הבינוני והארוך:

א. סנכרון וייעול עבודת המועצה

• **הגדרת הצורך:** בהקשרים של מגור אלימות ופשיעה, מחלקות שונות במועצה עוסקות בנושאים קרובים ו/או נותנות שירותים לאותם תושבים, אך לא קיימת תקשורת מספקת ביניהן ואין מנגנון מסודר שמסנכרן את העבודה המשותפת. הדבר מביא לחוסר יעילות ופערים בשירות שהתושבים מקבלים מהמועצה ולא מאפשר מיקוד מאמץ בתחום מיגור האלימות.

• המלצות לפעולה:

- מומלץ לייצר באופן מובנה מנגנוני סנכרון בין המחלקות אשר יגדירו באופן ברור את הממשקים ונהלי העבודה בין המחלקות (למשל - בניית נהלי עבודה בין מחלקות הרווחה והחינוך).

- תכלול תקציבי החינוך הבלתי פורמלי - קיים כיום חוסר תיאום בין הגורמים השונים הקשורים בתקציבים אלו ועל כן מומלץ למנות גורם בתוך המועצה אשר יהיה אחראי לתכלול את תקציבי החינוך הבלתי פורמלי (מהממשלה, הרשות וממשרד החינוך). גורם זה יעבוד בצמוד לממצה המשאבים להשגת תקציבים נוספים.

- מומלץ להקצות כוח אדם ולהגדיר תוכניות עבודה ויעדים למיצוי מלא יותר של כספים הקיימים בממשלה: קולות קוראים ומכרזים אשר יאפשרו פיתוח של המועצה בכל היבטים: תשתיות פיזיות, פיתוח הון אנושי בתוך המועצה ובמערכת החינוך, הרחבה של תוכניות קיימות והקמת תוכניות חדשות ועוד. בחודשים הקרובים, במסגרת התחלת מימוש החלטת ממשלה 550 שעברה בכנסת, צפויים להיפתח מכרזים רבים המיועדים לרשויות מקומיות ובמסגרת התוכנית הרב-שנתית למיגור האלימות והפשיעה בחברה הערבית, אמורים להיות תקציבים רבים לתחום.

- מומלץ לבחון הובלה של מהלך משותף עם רשויות מקומיות נוספות של "לובינג" מול משרד העבודה, הרווחה והשירותים החברתיים ומשרד החינוך לביטול המאצ'ינג שהמועצה נדרשת לשלם כדי להפעיל תוכניות. הדבר מהווה מחסום משמעותי להפעלת תוכניות ומיצוי תקציבים.

"יש אחראק הרווחה, החינוך וספורט (שלא קיימת) גפקידיס חשובים מאוד, אצלי הם לא עושים מספיק, אין עבודה קבוצתית ומואמנת יכול להיות שבתוך כל אחת יש אנשים שעושים דברים, אבל זה לא חלק מהכניס של אחת או אחרת." (פעיל חברתי)

ב. רתימת שותפים, פיתוח הון אנושי ויכולות מקצועיות במועצה

• **רתימת אנשי מפתח מקומיים:** על מנת להגביר את הנראות הציבורית של פעולות המועצה למאבק באלימות, להגיע לתושבים רבים ככל האפשר ולקבל לגיטימיות מקשת רחבה של תושבים, יש לרתום לנושא באופן אקטיבי אנשי מפתח בקהילה דוגמת אנשי דת בעיקר, ארגונים פוליטיים מקומיים, ואפילו אנשים המזוהים עם האלימות. את הרתימה.

• **מיסוד תהליכי שיתוף ציבור:** על מנת לשמר את הקשר הישיר עם הציבור והשטח, מומלץ לערוך מפגשי שיתוף ציבור על בסיס קבוע, אחת לזמן קבוע. הדבר עשוי לגייס שותפים ולגיטימציה מהשטח, לצד תובנות ורעיונות יישומיים היכולים לקדם את המטרה.

• **חיזוק ומיסוד עבודת הועדה העממית והארגונים המקומיים:** אלו הם גופים המהווים עוגנים חיוביים חזקים וייחודיים למגיד אל כרום, ולכן מומלץ לגייסם למאבק באלימות ולחזק את הגופים עצמם ואת הפעילויות שהם מציעים לכלל התושבים. ניתן לעשות זאת על ידי איתור תקציבים מתאימים ממכרזים ממשלתיים (לדוגמא - תקציבי חינוך בלתי פורמלי של משרד החינוך לארגונים המציעים פעילות לבני נוער), על ידי הגברת מעורבותם בארועים של המתנ"ס, מרכז הצעירים והמועצה ועל ידי הנגשת משאבים של המועצה לאותם ארגונים, לדוגמא - העמדת מבני ציבור לשימוש אותם ארגונים.

• **ליווי מקצועי למנהלי התוכניות ביישוב:** מומלץ לספק למנהלי התוכניות ליווי של בעלי מקצוע בעלי מומחיות בתחום פעילות התוכנית אשר ישמשו להם כמקורות ידע והיועצות בנושאים שבליבת התוכנית. הדבר יעזור בשיפור ושדרוג תוכניות קיימות וביסוס גוף ידע מקצועי ומשמעותי בתוך הישוב.

• **פיתוח והשבחת הון אנושי במועצה המקומית:** המועצה המקומית סובלת ממצב בו לכוח האדם הקיים חסרים לעיתים הידע והניסיון המקצועי לבצע את תפקידו בצורה המיטבית. מומלץ להציע לעובדים אלו, ובפרט למנהלי תוכניות ומובילי מדיניות, הכשרות וסדנאות מקצועיות, הדרכות אישיות והעשרה אישית ומקצועית על מנת להשביח את כוח האדם ובכך את שירותי המועצה.

• **מינוי מנהל יחידת חירום ובטחון יישובי (ידוע על פי רוב בשם קצין בטחון - קב"ט):** תפקיד הקב"ט של הישוב לא מאויש מזה למעלה משנתיים עקב היעדרות ממושכת של הקב"ט הקודם. חלק מתפקידי הקב"ט נופל על כתפיהם של עובדי מועצה אחרים, וחלק לא נעשה. נעשו ניסיונות לאייש את התפקיד באמצעות מכרז שפורסם, אליו ניגשו מספר מועמדים. מרביתם נפסלו כיון שנדרש ניסיון מקצועי של 5 שנים לפחות בתחום שירותי החירום והבטחון (לרבות תפקידים צבאיים), הכולל ניסיון ניהולי - דרישה שהרוב המוחלט של תושבי הישוב ומועמדים מהסביבה לא עומדים בה, על כן מומלץ:
- לפעול לשינוי תנאי הסף של המכרז מול מנהל רשויות מקומיות במשרד הפנים.
- לפעול באופן בהול לאיוש המשרה בהקדם.

ג. פיתוח אסטרטגיה, מעקב ומדידה

• **איסוף נתונים ומעקב תקופתי אחר מצב האלימות בישוב:** מומלץ למנות גורם שבאחריותו לערוך מעקב אחר נתונים בנושא האלימות בכפר: מקרי ירי, מקרי אלימות פיזית, סכסוכי שכנים, פתיחת תיקים פליליים ועוד. הגורם יעבוד בשיתוף הדוק עם המשטרה על מנת להשיג נתונים מדויקים ככל הניתן, וינפיק באופן תקופתי דוח גלוי לציבור. הדבר חשוב במיוחד לקראת הוצאה לפועל של תוכנית האב למיגור האלימות כיון שהוא יוכל לעזור בהגדרת יעדים ויהווה כלי מדידה להצלחתה.

ד. מניעת אלימות - חיזוק תשתיות, פיתוח והרחבת תוכניות

חיזוק תשתיות:

• **התקנת חוקי עזר והקמת מנגנוני אכיפה:** יש לפעול לחקיקת חוקי עזר להסדרת שעות הפתיחה של בתי הקפה והנרגילה בכפר, כך שתוגבל פעילותן לשעות היום והערב המוקדמות ולמניעת קיום חתונות ומפגני חתונה ברחובות הישוב ובשטחים ציבוריים, באופן שמפריע להתנהלות ולהתניידות בישוב. לאחר התקנת החוקים ופרסומם לציבור התושבים, יש להקים מנגנון לאכיפת החוקים הללו, לצד אכיפה של חוקים קיימים נוספים, דוגמת חוקי מכירת אלכוהול וסיגריות לקטינים, אשר אינם נאכפים כיום.

• **מחלקת הרווחה:** על אף שכל התקנים במחלקה מאוישים והיא ומפעילה תוכניות רבות, ישנה שחיקה מסוימת במחלקה והיא לא ממצה את הפוטנציאל שלה להגיע לכל אוכלוסיית היעד שלה. על כן מומלץ להכניס צוער ייעודי למחלקה זו, אשר יכניס "דם חדש" למחלקה, יוביל כתיבה של תוכניות עבודה ויקדם חדשנות ויצירתיות במענים המוצעים לתושבים ובעבודת המחלקה הפנימית.

מבנים לחינוך הפורמלי והבלתי פורמלי:

- קיים מחסור גדול במבנים וקרקעות לקיום פעילות החינוך הבלתי פורמלי המיועדת לילדים ונוער. מומלץ לחשוב על פתרונות יצירתיים לבעיה זו - לדוגמא, הקצאת מבנה אשר ישמש בבקרים אוכלוסייה מבוגרת ובשעות אחר הצהריים והערב ילדים ובני נוער.

- חלק ניכר מהמבנים של החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי הם מבנים שכורים, ותשלום דמי השכירות מהווה חלק גדול מהתקציב לתחומים אלו - על חשבון תקציב לפעילות. מומלץ להשקיע משאבים במציאת פתרונות קבע למבנים באמצעות הוצאה חד-פעמית. לדוגמא - גיוס תרומה ממפעל הפיס.

• **הקמת חניון משאיות מסודר:** חניון זה יאפשר לבעלי משאיות המתגוררים בכפר לחנות את רכביהם שם במהלך הלילה ובכך למנוע הפרעה לתנועה ואת החיכוכים הנובעים כתוצאה מכך. ניתן לבדוק אפשרות של בניית מודל עסקי בר-קיימא בו ייגבה תשלום עבור החנייה.

• **הסדרת נושא חניית הרכבים הפרטיים:** נושא החנייה מהווה מקור לסכסוכים רבים ביישוב. יש לפעול להסדירו באמצעות סימון ושילוט, וכן בעזרת חקיקת חוקי עזר מתאימים שיאפשרו אכיפה.

הרחבת תוכניות:

• **הרחבת התוכנית עיר ללא אלימות:** על אף שהתוכנית פועלת ביישוב ויש לה מנהל המוביל אותה, היא לא ממצה את הפוטנציאל שלה, בין היתר בגלל מחסור חמור במשאבים. על כן יש להגדיל את תקציב התוכנית באופן משמעותי, דבר שיאפשר איוש התקנים שהם חלק מהתוכנית ואשר יתרמו להצלחתה: רכזי פנאי, רכזי עבודה עם משפחות והרחבתה לקהלי יעד נוספים.

• **בחינת תוכניות הרווחה והתאמתן:** קיים כיום עושר של תוכניות שמופעלות ביישוב ושמצעות מטעם משרד הרווחה, אך לא בטוח שכולן רלוונטיות וכדאיות דווקא במגד אל כרום. בנוסף, קיימים נושאים אשר לא מקבלים מענה במסגרת התוכניות הקיימות. על כן מומלץ:

- לבחון כל תוכנית קיימת כדי לבדוק את מידת ההשקעה בה ביחס לתמורה שהיא נותנת לקהל היעד שלה ועד כמה היא עומדת במטרותיה. יש להפסיק הפעלת תוכניות שאין בצידן תמורה הולמת.

- לבדוק אילו תוכניות רלוונטיות נוספות מציע משרד הרווחה ואילו תוכניות מוצלחות פועלות ברשויות מקומיות אחרות ולשקול לאמץ אותן. ייתכן שניתן למצוא סעיפים תקציביים שיתאימו לתוכניות אלו במסגרת תוכנית החומש הבאה. לדוגמא - ישנן רשויות מקומיות המציעות לתושביהן שירותי גישור במקרים של סכסוכי שכנים או מחלוקות בתוך המשפחה; דוגמא נוספת: תוכנית "יחדיו" לקידום היכולת ההורית במניעת סיכון לילדים.

"גפקיד ההורים הוא מהצדדים האשונים אפרגון אגפעה האליומג ההורים אקודים, אין אהם כאים אהגאודד עם היודים שלהם, יש אהם גישה לא נכונה ככאל, הם מושגים שצריכים אספק אילדים שלהם אג הנייד והאופניים, וכאיסטישין, וזהו. אין אהם זמן אדבר עם היודים, לא אהגפים ככאל אחד אג השני, אין איכוג זמן עם ההורה אילד." (אשת חינור)

• **מרכזי רווחה:** קיים כיום מחסור גדול במרכזים המעניקים שירות בתחום הרווחה, כגון מרכזי קשר להורים, מרכזי יום לנוער ועוד. מומלץ לפעול להקמת מרכזים אלו, בהן יפעלו תוכניות הרווחה הקיימות והחדשות שפורטו למעלה.

• **השקעה בחינוך הפורמלי:** יש לבחון הקמה של בתי ספר נוספים על מנת להקטין את המוסדות הקיימים ולהגדיל את היחס של אנשי צוות לתלמידים.

ה. אחר

• **הידוק הקשר עם אשכול בית הכרם:** מומלץ להדק את הקשרים ולבנות שיתופי פעולה נוספים בין אשכול בית הכרם לבין המועצה על מנת להביא למיצוי של הידע, היכולות והתקציבים הקיימים באשכול.

• **פעולות בנושא מצוקת האשראי:** מצוקת האשראי של רבים מתושבי הכפר מביאה לנטילת הלוואות מהשוק האפור, כדי להקטין תופעה זו ולסייע לאנשים פרטיים ובעלי עסקים, מומלץ:

- לפעול לפתיחת סניף של בנק נוסף, מתחרה, כדי להגביר את התחרות בישוב.

- להנגיש לבעלי העסקים בעיר קרנות ממשלתיות ופילנתרופיות המעניקות הלוואות וסיוע לעסקים קטנים ובינוניים.

• **משטרה:** ממחקר השטח עולה כי היחס של רבים מתושבי הישוב למשטרה בכלל ולתחנת המשטרה בישוב בפרט מורכב ביותר. יחס זה מתבטא בהיעדר אמון, ואף חמור מכך - ישנם תושבים הרואים במשטרה כאחראית להחמרה בתופעות האלימות בכך שאינה ממלאת כראוי את תפקידה או אפילו משתפת פעולה עם גורמי האלימות והפשיעה. יחד עם את, על המשטרה מוטלת האחריות החוקית לטפל בנושאי אלימות ופשיעה ומומלץ לבנות תוכנית עבודה שתציג את האינטרסים של היישוב ותקדם שיתופי פעולה. על כן, ולמרות מורכבות מערכת היחסים, קיים צורך להדק את שיתוף הפעולה של המועצה עם המשטרה, לצאת בצעדים בוני אמון בין המשטרה לקהילה, להקים ולתחזק פרויקטים משותפים ולדרוש את גיבוי המשטרה לצורך קידום והוצאה לפועל של פעולות המועצה (לדוגמא - גיבוי במבצע פינוי גרוטאות במתחם החינוך וביישוב בכלל). כמו כן, מומלץ, במאמץ משותף של המועצה עם תחנת המשטרה:

- לבחון מול השרד לביטחון פנים את נושא השיטור העירוני - מה דרוש על מנת להקים שיטור עירוני בישוב ואיך ניתן להבטיח תקציב לנושא.

- לקדם פרויקטים של התחנה עם גורמי חינוך וצעירים, כגון פרויקט "נוער שחקים" לנוער מוביל בכיתות י"א-י"ב, אשר מתוכנן על ידי המשטרה.

- לחדש מפגשים בלתי אמצעיים של שוטרים וקצינים עם מובילי דעה מהקהילה, אשר פסקו בגלל הקורונה.

- לקדם הקמת סיירת הורים אשר תפעיל מתנדבים מהישוב.

- להתקין יותר מצלמות אבטחה - מנגנון שנראה אפקטיבי, ההתקנה באחריות המועצה, המשטרה תאכוף.

נספח א' - רשימת המרואיינים

- .1 אחמד חלאילה - מנהל התוכנית עיר ללא אלימות במועצה
- .2 בלאל קדאח - מנהל יחידת הנוער במועצה
- .3 גראם כיוואן - ראש ועד התלמידים ביישוב
- .4 ואאל עותמאן - מנהל מחלקת החינוך במועצה
- .5 חיר חוראני - מנמ"ר המועצה וראש עמותת הכדורסל נשים
- .6 חמוד חמוד - פעיל חברתי, חבר הועדה העממית וחבר המועצה לשעבר
- .7 חסן סרחאן - עובד מועצה ופעיל חברתי
- .8 ד"ר מוחמד חלאילה - פעיל חברתי
- .9 מוחמד סגייר - פעיל חברתי, חבר בוועדה העממית
- .10 מוחמד סלאח חלאילה - פעיל חברתי
- .11 מרעי חלאילה - מנהל מחלקת הרווחה במועצה
- .12 נגיבה סרחאן - מנהלת בית ספר אל סלאם
- .13 סובחי סגייר - מנהל שותפויות במרכז מונא
- .14 סלאח דיב - ראש ועדת בטחון ובטיחות
- .15 סלים סליבי - ראש המועצה המקומית
- .16 עולא נג'מי - יוזמות אברהם
- .17 עוקבא סרחאן - חבר בוועדה העממית וראש מפלגה מקומית
- .18 ערין חריכה - חברת מועצה וראש ועדת החינוך במועצה
- .19 ראוף חמוד - יו"ר הועדה העממית
- .20 ראמי חידר - פעיל חברתי